

Káli Anita

A BABITS-VERSEK KRITIKAI KIADÁSÁNAK DIGITÁLIS FILOLÓGIAI LEHETŐSÉGEI

Babits Mihály 1910 után keletkezett verseinek digitális kritikai kiadása a nyomtatott kiadás szemlélet- és módszerváltozása a digitális kiadás közegeinek lehetőségei által visszatükröződhet, ugyanakkor bővíthet. Ahogyan a készülő harmadik kötet kéziratanyagával kapcsolatban Buda Attila és Major Ágnes megállapította,¹ Babits költői életműve 1910 utáni szakaszának vizsgálata során az addigiaktól eltérő textológiai és filológiai problémákkal szembesültek, így jelen esetben a digitális kiadás az anyaghoz, a hagyatékhöz igazodó és az abból kiinduló kihívásokhoz és a megfelelő munkakörnyezet megalkotásához kapcsolódik. Tanulmányomban így a Babits Mihály *Összes versei* harmadik és negyedik kötetének digitális kritikai kiadásának jellemzőiről, illetve lehetőségeiről írok.

A magyarországi költői és írói életművek publikálási gyakorlatában már több digitális kritikai kiadás született: közöttük lírai és prózai alkotásokat, illetve egy-egy költő teljes munkásságát, levelezését feldolgozó kiadások.² A teljesség igénye nélkül néhány példát említenék: a debreceni Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport³ adta ki többek között Csokonai Vitéz Mihály életművét, Kazinczy Ferenc műveit és levelezését, Berzsenyi Dániel levelezését, illetve a Magyar Museum és az Orpheus című folyóiratok digitális verzióját. A Petőfi Irodalmi Múzeum és a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézete

¹ BUDA Attila – MAJOR Ágnes, *A Babits-versek kritikai kiadásának átalakulása, avagy a kéziratok hagyatéka változásának következményei*, Irodalomtörténet 100. (2019/4.), 435–447.

² Összefoglalásukat lásd MARÓTHY Szilvia, *Vizuális és adatközpontú szemlélet*, Helikon 66. (2020/1.), 5–15; MARÓTHY Szilvia, *Tudományos szövegkiadások a hálózaton: Áttekintés*, Irodalomtudományi Közlemények 122. (2018/5.), 617–633; SZÉNÁSI Zoltán, *Digitális átalakítás: A tudományos szövegkiadás lehetőségei a weben*, Helikon 66. (2020/1.), 99–112.

³ A Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport honlapján megtalálhatóak a digitális kritikai kiadások. Lásd: *Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport: Elektronikus kiadások*, 2016–2020, <http://textologia.unideb.hu/elektronikus-kiadasok/>.

által 2021-ig közösen működtetett szolgáltatás, a Digiphil kiadásai között szerepel például Kosztolányi Dezső *Édes Anna* és *Aranysárkány* című regénye, Móricz Zsigmond *Tükör*-kötetei és az író levelezése (1892–1913), valamint Arany János összes művei kritikai kiadásának digitalizációja. Amint ebből a rövid felsorolásból is kitűnik, a digitalizált és a digitális kiadások rendkívül sokféle műfajjal, korszakkal, szöveggörpusszal dolgoznak, mindegyik szövegegyüttes más és más filológiai-textológiai kihívásokkal szembesül, így a digitális közegben is éppúgy az életmű jellegéhez igazodó megoldásokat kell keresnünk.

Elsőként azonban felmerülhet a kérdés, hogy miképpen definiálható a tudományos digitális vagy elektronikus kiadás.⁴ A Textológiai Munkabizottság 2004-ben tette közzé az irodalmi szövegek tudományos kiadásainak alapelveit rögzítő dokumentumát, amelyben így határozza meg az elektronikus kritikai kiadást: „Egy mű vagy egy életmű összes szövegforrását feltáró és teljességében rögzítő kiadás, amely lehetőséget teremt a változatok együttes olvasására, a közöttük való szabad átjárásra.”⁵ Ugyan az ebből a meghatározásból is kitűnik, hogy a digitális tudományos kiadás meghatározása éppen a feldolgozott szöveggörpuszok sokszínűsége miatt nem definiálható uniformizáltan, illetve „az elektronikus médiumban zajló gyors változások az alapelvek rendszeres felülvizsgálatát teszik szükségessé”,⁶ ennek ellenére bizonyos alapvetéseket mégis elmondhatunk.

A hagyományos kritikai kiadáshoz hasonlóan a digitális kritikai kiadások sem nélkülözik az olyan filológiai feladatokat és felmerülő problémákat, mint az egyes kötetek meghatározott időtartamában keletkezett versek, töredékek datálása, attribuíálása, az ismeretlen variánsok és töredékek felkutatása, regisztrálása, a szövegváltozatok megállapítása és leírása, valamint azok egymáshoz fűződő viszonyainak feltárása. E feladatokon kívül természetesen a kiadás magyarázó jegyzeteinek, valamint szöveggörpikai jegyzetapparátusának megírása, illetve az egyes művek keletkezés-történetének kifejtése is a kutatás feladata. A kritikai kiadások munkálatai

⁴ A digitális és elektronikus kiadás fogalmairól lásd MARÓTHY Szilvia, *Elektronikus szövegkiadások a könyvtárban*, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 64. (2017/6.), 298–309, <http://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/1000>. Debreczeni Attila tanulmánya alapján a „digitális tudományos kiadás” fogalmát használom: DEBRECZENI Attila, *Az elektronikus kiadás színe és visszája = A humán tudományok és a gépi intelligencia*, szerk. TOLCSVAI NAGY Gábor, Gondolat, Budapest, 2018, 48–61.

⁵ KECSKEMÉTI Gábor, *Alapelvek az irodalmi szövegek tudományos kiadásához*, Irodalomtörténet 85. (2004/3.), 328–330. Elérhető a Textológiai Munkabizottság honlapjáról is: <http://textologia.iti.mta.hu/alapelvek.pdf>.

⁶ DEBRECZENI, *A kritikai kiadás színe és visszája*, 50.

azonban magához a digitális munkakörnyezethez, annak létrehozásához és a kiadni kívánt szövegtörzsek kihívásaihoz köthetőek és ennek okán lehetséges feldolgozásához. Patrick Sahle tanulmánya így fogalmaz ezzel kapcsolatban: „A tudományos digitális kiadások tudományos kiadások, amelyek a digitális paradigma által meghatározottak, elméletükben, módszereinkben és gyakorlatukban.”⁷ Joris van Zundert pedig a következőket állapítja meg: „a tudományos digitális kiadás egyfajta laboratóriumi környezetet kínál a bölcsészettudományi kutatások és az informatikai tudomány együttműködése számára.”⁸ Ugyan az egyes feldolgozandó anyagoktól, költői életművektől, a korszakoktól függő sajátosságokból eredően nem lehet általánosan megfogalmazni a digitális kritikai kiadások minden anyagra vonatkozó tulajdonságait, az azonban mindenképpen figyelemre méltó kérdés, hogy hogyan lehet összekapcsolni Babits kéziratos hagyatékának jellemzőit és a digitális kiadások tudományos alapvetéseit. Elsőként meg kell különböztetnünk a digitalizált kiadást az eleve digitális platformon készült szövegektől. Az *Alapelvek* így határozza meg a különbségüket: „nem tekintjük önálló kiadástípusnak a digitalizált kiadásokat: ezek a papírkidadásoktól csak a számítógépes adathordozóban különböznek, nem pedig szövegfelfogásukban.”⁹ Arany János *Összes műveinek* digitalizált kiadása a már meglévő könyvformátumú szövegeket az erre alkalmas jelölőnyelvi struktúrába illesztette be és kódolta, azonban a már eleve digitális környezetben készülő szövegkiadások, mint például Móricz Zsigmond *Levelezése* vagy *Tükör-kötetei* magukon hordozzák azt a mediális minőséget, amelyben készültek. Ez a levelezés anyagát tekintve például azt jelenti, hogy a jelölőnyelvi kódolás miatt az egyes nevek és helyek információs alapegységekként szerepelnek, ami alkalmat ad arra, hogy a levelek, levélírók egymáshoz fűződő kapcsolatait, a szövegek közötti hálózatot vizuálisan is megjelenítse. Ez a jellemző a feldolgozás során azt jelentette, hogy e kapcsolatokat figyelembe véve volt szükséges megalkotni a szövegek hálózatát.

Babits 1911 utáni verseinek digitális kiadása a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetének szolgáltatása, a DigiPhil (Tudományos szövegkiadások, bibliográfiák és kutatási adatbázisok online tudástára) felületén lesz közzétéve, a nyomtatott és a digitális kiadás közötti

⁷ „Scholarly digital editions are scholarly editions that are guided by a digital paradigm in their theory, method and practice”. Patrick SAHLE, *What is a scholarly digital edition? = Digital Scholarly Editing: Theories and practices*, eds. Matthew James DRISCOLL – Elena PIERAZZO, Open Book Publishers, Cambridge, 2016, 28, <https://doi.org/10.11647/OBP.0095>.

⁸ Joris van ZUNDELT, *Barely Beyond the Book? = Uo.*, 89.

⁹ KECSKEMÉTI, *Alapelvek*, 329.

esetleges metodikai különbséget a digitális kiadás fogja feloldani azáltal, hogy ugyanabban a keretrendszerben dolgozza fel a költői életmű 1911 utáni szövegkorpuszát. A DigiPhil szolgáltatás a kiadások számára alkalmas környezetet, és a szövegváltozatok tudományos közléséhez, jellemzőinek bemutatásához, egymáshoz fűződő kapcsolataik bemutatásához, illetve a feldolgozandó anyagról szóló irodalomtörténeti megállapításaihoz is nyitott teret nyújt. A DigiPhil a kutatókörnyezet létrehozásához „az Oxygen XML Editor-t használta, amely biztosítja azokat a technikai jellemzőket, amelyek elengedhetetlenek a munkakörnyezet gyors és stabil kialakításához.”¹⁰ A specifikációk folyamata során az egyes változatokban megjelenő jelenségek – például a javítások, betoldások íróeszköze, iránya, terjedelme – implementálódnak a digitális környezetbe. Az XML (eXtensible Markup Language – bővíthető jelölőnyelv) vált az általánosan használt jelölőnyelvévé, a TEI ajánlásoknak (Text Encoding Initiative – szövegekódolási kezdeményezés) megfelelően. Az egyes kiadásokban a DigiPhil munkatársai a szövegkorpuszoknak megfelelő framework-öt, digitális háttér/munkakörnyezetet alakítanak ki, amelyben pontosan a TEI-XML nyitottsága és alakíthatósága miatt egyszerre képes megfelelni a hagyományos filológiai és az ezzel kapcsolatos digitális kihívásoknak is. Fontos megjegyezni, hogy a kódolás során a jelölőnyelv a szövegekhez olyan információkat rendel, amelyek alapján mind a szemantikai, mind pedig a szabadszavas keresést is igénybe veheti a felhasználó. A már közölt kritikai kiadások variánsai esetében a DigiPhil sokrétű adatszolgáltatást végzett, kéziratok esetében közölték például az autográfot őrző archívum nevét és a kézirat anyagi hordozójának jellemzőit, illetve a kéziratok képét is.

SZÖVEGGENETIKA ÉS INTERTEXTUALITÁS

A harmadik kötet koncepciójának a digitális tudományos kiadás felől megközelítve is a legfontosabb jellegzetességei közül a genetikus szemlélet emelhető ki, a koncepció lényegi eleme ugyanis, hogy a szövegek kiadásában a befejezettség helyett a szövegalakulás folyamatát kívánja bemutatni.¹¹ Borbély Szilárd Debreczeni Attila *Csokonai életművének kronológiai rendje*

¹⁰ FELLEGI Zsófia – PALKÓ Gábor, *Arany-kéziratok és kritikai kiadások közzététele az Arany János Emlékévében*, Helikon 66. (2020/1.), 86.

¹¹ BUDA – MAJOR, *A Babits-versek kritikai kiadásának átalakulása*, 441. A genetikus kritika magyarországi történetéhez lásd BUDA Attila – MAJOR Ágnes, *A genetikus kritika Magyarországon*, Helikon 66. (2021/1.), 5–14, továbbá BUDA Attila – MAJOR Ágnes, összeáll., *Válogatott bibliográfia*, Helikon 66. (2021/1.), 177–188.

című könyvről írott kritikájában éppen a szöveg dinamikus fogalma és a művek zártsága kapcsán jegyzi meg, hogy „[a] digitális szöveg [...] épp a mű zárt szöveggént való elgondolását mozdítja ki régi, privilegizált helyéből.”¹² Az említett monográfia hasonló problémákkal szembesülve állapítja meg, hogy a genetikus szemléletű szövegkiadásoknak megfelelő közege a digitális médium lehet¹³ azáltal, hogy képes olyan filológiai problémákra megoldási javaslatokat bemutatni, olyan közeget biztosítani a genetikus jellegű kiadás(ok) számára, amelyek más mediális környezetben nehezebben – vagy egyáltalán nem – megvalósíthatók. A Babits-versek kritikai kiadása harmadik és a negyedik kötetének nyitottságánál és a szövegfogalmakat érintő dinamizmusánál fogva felmerül tehát az a kérdés, hogy a digitális kiadás hogyan biztosítja a szövegváltozatok és szövegalkulási folyamat együttlátását, szinoptikus olvashatóságát, illetve hogyan tudja saját anyagára érvényes közeget megalkotni, kihasználva a digitális közeg adottságaiból eredő interpretációs, illetve a textuális kapcsolatokra is reflektáló lehetőségeket.

A röviden felvázolt kérdésekből kiindulva előrevetítendő, hogy a digitális kiadás reflektál a szövegalkulás folyamatára, annak egyes állomásaira is. Fontos különbség azonban, hogy amíg a papíralapú kiadás szinoptikus olvasása során oldalpárokról beszélünk, addig a digitális verzió – Cerquglini szavaival élve – „az írott anyag formáját úgy jeleníti meg, hogy azt nem nevezhetjük többé könyvszerűnek; képernyőszerű elrendezésről beszélhetünk.”¹⁴ A digitális kiadás annak vizualitásával és horizontális elrendezésével, ugyanakkor a szöveggenezis egyes állomásainak bemutatására is alkalmas. A digitális kiadás a párhuzamos szövegközlések használatát és megjelenítését jelentősen gazdagíthatja, megváltoztathatja az előbbiből terjedelmi okok miatt kimaradó kézirat- és szövegváltozatok korlátozás nélküli közreadásával, egymáshoz fűződő kapcsolataik pontos és képernyőn is reprezentált jelölésével. Az előállított szövegváltozatok egymás mellé helyezésével, a változatok kapcsolatainak horizontális megjelenítésével jól láthatóvá válhat a szövegalkulás folyamata – minden fellelhető szövegkritikai jellemző kódolásával és információvá alakításával.

¹² BORBÉLY Szilárd, *Egy kronológiai krimi. Töprengések a kritikai kiadás lehetőségeiről Debreczeni Attila: Csokonai költői életművének kronológiai rendje kapcsán*, Irodalomismeret, 2012/3., 78.

¹³ DEBRECZENI Attila, *Csokonai költői életművének kronológiai rendje*, Akadémiai – Debreceni Egyetemi, Budapest – Debrecen, 2012.

¹⁴ BERNARD CERQUIGLINI, *A variáns dicsérete. A filológia kritikai története*, ford. KESZEG Anna = *Metafilológia I. Szöveg, variáns, kommentár*, szerk. DÉRI Balázs – KELEMEN Pál – KRUPP József – TAMÁS Ábel, Ráció, Budapest, 2011, 295.

A papíralapú kiadásban szereplő szövegek átírására szolgáló jeleket applikálva, illetve saját közegéhez igazítva és bővítve a digitális kiadás alkalmas arra, hogy az egyes kéz-, illetve gépiratok rétegeit láthatóvá tegye, valamint Babits módosításait és más ismert vagy ismeretlen kezek javításait, betoldásait és ezek időbeli alakulásait is bemutassa. A genetikus jelleg már a printkiadás elvei között is szerepel, azonban a nyomtatott kiadásokban egy-egy genetikus szöveg a szövegkritikai jelek miatt nehezen olvasható. Babits 1911 utáni verseinek nyomtatott kiadása eredetileg ezt az olvasási nehézséget az oldalpárok használatával kívánta feloldani, illetve azzal, hogy a szövegalkulás folyamatát két, kitüntetett szövegállapot leírásával mutatja be. A digitális kiadás megjelenés- és olvasásmódjánál fogva szintén lehetséges a kéziratok és javítások között jól láthatóan elkülöníteni a különféle személyeket, például Babits kézírását az azt szinte tökéletesen utánzó Komjáthy Aladárétól.¹⁵ Komjáthy Babitsot utánzó kézirateit a nyomtatott kiadás nem tartalmazza, csak említi, ellenben a digitális minden további nélkül közölheti mint a hagyaték részét, más kezek javaslatait is beépítheti, amennyiben tartalmi és jelentésbeli hozadékuk van. Sőt, miután a digitális kiadás egyik főbb sajátossága a személyek, helyszínek egyedi jelölőkkel ellátott azonosítása, ezáltal a keresési funkcióban megtalálható lehet akár Komjáthy, akár más kezek minden feltárt javítása.

A digitális kiadásban közölhető az egyes szövegváltozatok jó képminőségű, vizsgálható fakszimiléje is. Végül pedig érdemes hangsúlyozni, hogy a digitális kiadásban a szövegek és művek hálózatosága Babits életművén belül, illetve – az egyéb, költői és írói életművek, levelezések stb. digitális kritikai kiadásainak sokasodásával – intertextualitásra vonatkozó kapcsolataiban egyaránt felépíthető. Az egyes művek közötti kapcsolatokban megmutatható például a ciklusok vagy a kötetek kompozíciója is, illetve a töredékek, esetleg visszatérő motívumok egymáshoz kapcsolhatósága. Így tehát az egyes szövegek keletkezéstörténetén kívül kirajzolódhat egy tágabb értelmezési keret, nevezetesen az egyes művek közötti, az életművön belüli és kívüli kapcsolattörténet: a szöveggenetika, intra- és intertextualitás.

Tanulmányom további részében egy Babits-vers, a *Húsvét előtt* digitális feldolgozásának lehetőségeit vizsgálom. Szénási Zoltán jelen kötetben szereplő tanulmánya ismerteti a szöveg keletkezéstörténetét, továbbá az egyéb versekhez, töredékekhez kötődő kapcsolódási pontjait. A szövegek digitális feldolgozása során azok lelőhelyét, a kéziratok és gépiratok állapotát és

¹⁵ Lásd BUDA – MAJOR, *A Babits-versek kritikai kiadásának átalakulása*, 437.

tulajdonságait, a variánsok számát, helyét, a szövegforrások listáját, illetve a források egyes sajátosságait – datálását, attribúcióját, szöveghatárait, a kéziratok leírását, valamint bibliográfiai adatait is megállapítja a sajtó alá rendező. A szövegvariánsok közlésén és egymáshoz fűződő kapcsolatain túl a keletkezéstörténetnek is szerves részét kell képeznie a szövegeknek és szövegcsoporthoz.

Egy-egy vers esetében a szövegváltozatok kódolása, a javítások, betoldások láthatóvá tétele nem pusztán a kéziratok időbeni változásait, keletkezésének történetét mutatja be a képernyőn, hanem például teret enged a szövegalkulás folyamatából eredő értelmezési lehetőségeknek is. A szövegek XML-formátumban történő kódolása során figyelembe kell vennünk az egyes variációkat, ezeket a keletkezés felől a lehető legpontosabban szükséges rögzíteni, értve ezalatt nem pusztán ezek időbeliségét, hanem azt is, hogy a változtatásokat milyen íróeszközzel, milyen irányból illesztették be. Az itt leírt rövid részlet alapján képernyőn, horizontálisan lesznek láthatóak a módosítások, utat engedve tehát a változtatásokból következtethető interpretációknak.

A jelölőnyelven leírt szövegek és változataik kódolásán, valamint megjelenítésén túl a digitális kiadás egyik hozománya a szövegek közötti kapcsolatok, hálózatok megjelenítésének lehetősége. Ahogyan Szénási tanulmánya Kelevéz Ágnes nyomán is említi, az 1911 utáni hagyaték jellemzői, nevezetesen a kéziratok, töredékek, a fogalmazványok megsokasodása, illetve a hordozók sajátosságai okán alkalmas arra, hogy vizsgálatában hasznosítsuk a szöveggenetika elveit és gyakorlatát a digitális platformon is. Szénási meggyőzően érvel amellett, hogy esetenként egyes versek és töredékek, kéziratok között genetikus kapcsolat lehet, illetve olyan szövegegyezéseket találhatunk, amelyek rámutatnak, de legalábbis következtetni engednek a genetikus leszármazásra. Ezt bizonyítandó példaként a [*Nincs mérgebb méreg mint a szó...*] című kéziratról állapítja meg, hogy annak egy része a *Szittál-e lassú mérgeket?* verszárlatával szövegszerűen megegyező, azaz hogy a vers keletkezéstörténetének egy korábbi állomása. A *Húsvét előtt* című vers esetében ilyen szöveges egyezéseket nem minden kéziratban találunk, azonban úgy vélem, hogy Szénási érvelése alapján állíthatjuk azt, hogy a mű más kéziratokkal, töredékekkel esetenként genetikus, de a motívumokat illető szinten mindenképpen kapcsolatban áll. E kapcsolatokat a *Húsvét előtt* keletkezése felől is érdemes felfejteni, s ennek érdekében a [*Dicsérje más a győztest...*], az [*Ó múzsa, kínban a többi virággal...*], [*Gyenge szárnyu énekem...*], valamint az [*Annyit szenvedtünk...*] című kéz-

iratokat és a *Húsvét előtthöz* való kapcsolódási pontjaikat mutatja be. Ami az intratextuális kapcsolatot illeti, arra leginkább az [*Annyit szenvedtünk...*] szöveges egyezése ad példát, azonban nem szövegszerű, hanem motivikus azonosságok és hasonlóságok is fontos adalékot jelenthetnek a keletkezés-történet megalkotásához. A szöveghálózatok, a genetikus leszármazás megjelenítését illetően a kapcsolatok egyrészt utalásokkal – pontosabban linkekkel – kölcsönösen egymáshoz fűzhetőek, másrészt pedig a motívumokat, az egymáshoz kapcsolható szövegi egységeket külön jelölőkkel ellátva Babits verseinek ezen összefüggései is megmutathatóvá válnának, illetve a(z intra)textuális kötődések a datálás során segíthetnek.

Ez esetben joggal merülhet fel az a kérdés, hogy a műveket milyen koncepció, rendszer szerint rendezik el a sajtó alá rendezők. A *Csokonai Vitéz Mihály összes művei kritikai kiadásával* kapcsolatban Debreczeni Attila ekképpen fogalmaz:

Az egyes szövegváltozatokat tehát mindig egyszerre két összefüggésben célszerű elhelyezni: részben mint egy szövegidentitás időbeli variánsainak egyikét (ideértve az egy szövegállapotot képező társszövegforrásokat is), részben pedig mint egy szövegforrás-csoport/környezet egyik darabját (ha nem önálló a forrás). Egy adott szövegforrás-csoport/környezet általában mindig hordoz olyan többletinformációkat, amelyek alapján behatárolható a keletkezési ideje, másfelől ezt kiegészíti az egyes szövegek változatainak egymásutánjából levonható következtetések sora. Így e két metszetben, a vizsgált korpusz összes szövegének összes változatán végzett elemzésekből végül összeáll egy olyan kronológiai háló, amely az egyes változatok többségét legalább megközelítően időhöz tudja rendelni.¹⁶

Debreczeni az általa használt fogalmi struktúra¹⁷ mentén írja le elképzeléseit, s bár Csokonai nem az irodalmi modernség kánonjába sorolható – így természetesen a kiadás is más, saját korpuszára szabott koncepciót alkalmaz –, az itt idézet szövegrészlet meggondolandó szempontokat vet fel. Bár nem példa nélkül való, amikor a töredékeket az életműkiadások függelékébe, mellékletébe helyezik, azonban például József Attila *Összes tanulmánya és cikke* két kötete a címek és a kronologikus elrendezés szerint szervezi anyagát, a Babits-versek kritikai kiadásának kronologikus elvéről pedig

¹⁶ DEBRECZENI, *Csokonai költői*, 20–21.

¹⁷ Lásd *Uo.*, 13–31.

Kelevéz Ágnes értekezik.¹⁸ A digitális kiadás megjelenítésében is felhasználható lenne a már említett kronológiai háló, ugyanakkor éppen a digitális platform rugalmasságát használva más szempontok alapján is rendezhetővé válhatnának a szövegek és szövegcsoportok, gondolok itt például a kötetkompozíciók¹⁹ vagy forrástípusok (kéz- vagy gépirat) szerinti rendezésre.

A digitális kiadásban előforduló szövegjellemzők és variációk alapján létrehozott kód- és információrendszer, a szöveghálózatok és ezek összefüggéseinek kidolgozása után bemutathatóak lesznek az egyes szövegváltozatok egymáshoz fűződő viszonyai, az egyedi stilisztikai jellemzők, Babits poétikájának emblemikus jelölői, valamint a művek egymás közötti hálózatrendszere.

¹⁸ KELEVÉZ Ágnes, *A Babits-versek kritikai kiadásának sorozata elé = Babits Mihály összes versei, 1890–1905*, a versek szövegét s. a. r. SOMOGYI Ágnes, keletkezéstörténet, magyarázatok HAFNER Zoltán, *Argumentum – MTA BTK Irodalomtudományi Intézet*, Budapest, 2017, 24. (Babits Mihály összes versei, kritikai kiadás 1.)

¹⁹ Lásd például SZÉNÁSI Zoltán, »titkos fejlődés valami új felé«. *Szerkezeti párhuzamok Babits Mihály Nyugtalanság völgye című kötete és Dante Isteni színjátéka között*, *Irodalomtörténeti Közlemények* 124. (2020/6.), 769–788.

